

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ

В. Д. СИДОРЕНКО, кандидат мистецтвознавства, професор, віце-президент НАМ України, академік НАМ України, директор ІПСМ НАМ України (*голова редколегії*);

О. О. РОГОТЧЕНКО, доктор мистецтвознавства, старший науковий співробітник, заслужений діяч мистецтв України, провідний науковий співробітник ІПСМ НАМ України (*заступник голови редколегії*);

О. М. БЕРЕГОВА, доктор мистецтвознавства, професор, проректор з наукової роботи Національної музичної академії України імені П. І. Чайковського;

В. А. БІТАЄВ, доктор філософських наук, професор, член-кореспондент НАМ України, віце-президент НАМ України;

Г. І. ВЕСЕЛОВСЬКА, доктор мистецтвознавства, професор, головний науковий співробітник відділу методології мистецької критики ІПСМ НАМ України;

О. М. ГОЛУБЕЦЬ, доктор мистецтвознавства, професор, професор кафедри художньої кераміки Львівської національної академії мистецтв;

І. Б. ЗУБАВІНА, доктор мистецтвознавства, професор, академік НАМ України;

О. Ю. КЛЕКОВКІН, доктор мистецтвознавства, професор, член-кореспондент НАМ України, завідувач відділу теорії та історії культури;

М. О. КРИВОЛАПОВ, доктор мистецтвознавства, професор, академік НАМ України, головний науковий співробітник ІПСМ НАМ України;

О. М. ПЕТРОВА, доктор філософських наук, професор, професор кафедри культурології Національного університету «Кієво-Могилянська академія»;

І. Б. САВЧУК, кандидат мистецтвознавства, старший науковий співробітник, заступник директора з наукової роботи ІПСМ НАМ України;

Р. П. САПЕНЬКО, доктор філософських наук, професор, завідувач кафедри філософії культури Зеленогурського університету (м. Зелена Гура, Польща);

О. К. ФЕДОРУК, доктор мистецтвознавства, професор, академік НАМ України, академік-секретар відділення теорії та історії мистецтва НАМ України, головний науковий співробітник ІПСМ НАМ України;

М. І. ЯКОВАЄВ, доктор технічних наук, професор, академік НАМ України, перший віце-президент НАМ України;

І. М. ХАСАНОВА, молодший науковий співробітник відділу естетики ІПСМ НАМ України;

О. В. КОВАЛЬЧУК, кандидат мистецтвознавства, доцент, провідний науковий співробітник ІПСМ НАМ України (відповідальний секретар)

Національна академія мистецтв України
ІНСТИТУТ ПРОБЛЕМ СУЧАСНОГО МИСТЕЦТВА

Сучасне мистецтво

Науковий збірник

Видається з 2004 року

Випуск XIV

Науковий збірник «Сучасне мистецтво» внесений до переліку наукових фахових видань України, у яких можуть публікуватися результати дисертаційних робіт на здобуття наукових ступенів доктора і кандидата наук з мистецтвознавства (наказ Міністерства освіти і науки України від 11.07.2018 р. № 996)

Друкується за рішенням Вченої ради ІПСМ НАМ України
№ 11 від 12 грудня 2018 року

Сучасне мистецтво: наук. зб. / Ін-т проблем сучас. мистец. НАМ України; редкол.: В. Д. Сидоренко (голова редкол.), О. О. Рогогченко (заст. гол. редкол.), А. О. Пучков (головний редактор) та ін. — Київ: Фенікс, 2018. — Вип. XIII. — 272 с.: іл.
ISSN 2309-8813

Щорічний науковий збірник «Сучасне мистецтво», заснований Інститутом проблем сучасного мистецтва НАМ України, має за мету широке висвітлення багатоманітних явищ сьогодення крізь призму мистецтвознавства і культурології, а також виокремлення, класифікацію, виявлення засад теоретичної постановки й магістралі пошуку шляхів практичного розв'язання складних і неоднозначних проблем мистецтва.

Видання розраховане на знавців і практиків сучасного мистецтва, на широкий загал його шанувальників.

УДК 7.072.2:7.036

Віктор СИДОРЕНКО. Метареальність: від інтенції до візуальності	7
Igor ABRAMOVYCH. Olexander Gnilitsky on the “new wave”: artist in the late 1980s through early 1990s	17
Олеся АВРАМЕНКО. «Човен, що пливе», або Траєкторія творчості Олексія Маркитана.....	35
Олена АККАШ. Сучасне візуальне українське мистецтво у категоріях теоретичної естетики (феноменологічний аспект)	45
Ганна АКРІДІНА. Спадщина мистецтва Візантії у мозаїчному оздобленні православних храмів одеської єпархії	53
Oleksandr BEZRUCHKO. Two little-known lectures of 1932 of Oleksandr Dovzhenko in the Moscow state institute of cinematography.....	63
Blair A. RUBLE. Moving center stage: Dance and Modernization in Late Twentieth Century Montreal	69
Наталія БУЛАВІНА. Вітчизняна модель актуального мистецтва. Шлях до зрілості.....	83
Вікторія БУРАКА. Медіа є повідомлення.....	91
Ганна ВЕСЕЛОВСЬКА. Простір жінки в українському авангардному театрі.....	107
Ганна ВЕСЕЛОВСЬКА. Простір жінки в українському авангардному театрі.....	97
Ольга ГЛАДУН. Український плакат: етапи розвитку візуально-пластичної мови	115
Анастасія ГОНЧАРЕНКО . Жіночі образи в сучасній міській скульптурі України	123
Леся ДАНИЛЕНКО. «Велике мистецтво» каліфорнійської реклами 1970-х років. Мистецькі білборди.....	133
Олексій ЖАДЕЙКО. Особистість Валерія Гегамяна в одеському художньому середовищі	141
Аліса ЗІНЕНКО. Ідентичність та її відображення у мистецтві сучасного світу (на прикладі художніх виставок у США).....	151
Євген ІГНАТОВ. Творча спадщина Михайла Врубеля в музеях України.....	161
Олена КАШУБА-ВОЛЬВАЧ. Творча спадщина Олександра Богомазова: нові знахідки, дослідження, атрибуції.....	169

Олександр КЛЕКОВКІН. Подія в історії мистецтва: виробництво статусу.....	214
Marie KONDRAT. Is there a time for Alice Guy?.....	227
Тетяна МІРОНОВА. Художні засоби та образотворчість сучасного українського мистецтва (досвід діяльності міжнародної мистецької резиденції «FACE of ART»).....	237
Наталія НІКОЛАЙЧУК. Композиційність у сучасній образотворчості: поліфонія чи какофонія?.....	245
Анна НОСЕНКО. У пошуках «величної простоти»: абстрактне мистецтво і дитяча творчість.....	253
Марина ПОНОМАРЕНКО. Художньо-стилістичні особливості портретного живопису Василя Леонтійовича Ганоцького.....	266
Олексій РОГОТЧЕНКО. Видозміна подій і героїв як репрезентація дійсності в українському живописі повоєнної доби.....	277
Світлана РОГОТЧЕНКО. Збереження традицій та впровадження інновацій у ковальському мистецтві України від 1970 років до сьогодення.....	287
Дмитро САВІН. Олексій Іллюшин та друга хвиля авангарду в Одесі.....	299
Олег СИДОР. Кінематограф в українському красному письменстві початку ХХ століття.....	307
Олена СПАССКОВА. Художні особливості серії офортів В. Єфименка до роману М. Булгакова «Майстер і Маргарита».....	319
Оксана ЦИГАНЮК. Актуальні проблеми прикладного мистецтвознавства крізь призму сучасного законодавства України.....	327
Дар'я ЧЕМБЕРЖІ. Мистецька логіка художника Логова через призму інсталяції.....	337
Оксана ЧЕПЕЛИК. Український мистецький слід на Сході та Схід в українському сучасному мистецтві.....	345
Ольга ШКОЛЬНА. Нові дані щодо діяльності Барашівського фарфоро-фаянсового заводу.....	369

Нові дані щодо діяльності Барашівського фарфоро-фаянсового заводу

ОЛЬГА ШКОЛЬНА

Анотація. Стаття присвячена питанню діяльності Барашівського фарфоро-фаянсового заводу на Волині. Розглянуто етапи праці, специфіку виробничого устаткування, згадано імена майстрів, введено до наукового обігу асортимент виробів. Особливо приділено увагу питанням збуту і ареалу побутування продукції даного виробництва, яка поширювалось по теренах етнічних України, Росії, Польщі, Австро-Угорщини.

Ключові слова: Бараші, фарфор, фаянс, Україна, XIX–XX століття.

Постановка проблеми в загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Історія розвитку вітчизняних фарфоро-фаянсових підприємств досі лишається вивченою не в повному обсязі. Періодично трапляються архівні першоджерела, які заставляють по-новому переосмислити мистецькі здобутки в галузі формотворення і декорування вітчизняних тонкокерамічних брендів. Актуальними у цьому зв'язку є питання становлення так званих «малих» виробництв «білого золота» України середини XIX — початку XX ст. Верифікований банк виробів, реєстр імен майстрів і конкретних художніх досягнень, нині дозволяє здійснити переоцінку напрацьованого упродовж останніх двох століть в означеній царині, з'ясувати напрямки експорту, коло споживачів нашої мистецької продукції в Європі у добу історизму, модерну й ар деко. І таким чином перекинути місток у сьогодення, коли знов на часі потреба розробляти асортимент ліквідної продукції та шукати нові шляхи її збуту.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проб-

леми і на які спирається автор; виділення невирішених раніше частин загальної проблеми, яким присвячується стаття. Крім академічних, вже хрестоматійних видань з історії українського фарфору та фаянсу Л. Долинського, П. Мусієнка (1963 і 1970 р.) [1; 2], Ф. Петрякової (1985 р.) [6] та О. Школьної (2011 та 2013 рр.) [8], останнім часом, завдяки наполегливим джерелознавчим пошукам археолога Л. Чміль, вдалося розшукати маловідомі архівні нотатки з експедиції О. Оглобліна 1932 р. в архіві Інституту археології НАН України [5]. Вони доповнюють матеріали спецкомісії 1927 р., відомі за архівом Баранівського фарфорового заводу, і проливають світло не лише на дати і форми існування Барашівського тонкокерамічного виробництва, а й кола власників й митців, причетних до фабрикації на ньому. За даними означеної експедиції з'являється можливість якісніше атрибутувати відомі артефакти з музейних колекцій та ввести до наукового обігу нові, розширюючи уявлення спільноти про творчі досягнення означеного підприємства.

Враховуючи вищевикладене, **мета статті** полягатиме в уточненні хронології діяльності, асор-

тименту виробів, імен майстрів Барашівського фарфоро-фаянсового заводу упродовж середини XIX — першої третини XX століть.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. За матеріалами спецкомісії 1927 р. відомо, що засноване близько 1840-х — 1850-х рр. виробництво у Барашах до початку 1870-х рр. випускало трактирний фаянсовий і ординарний напівфарфоровий посуд. На ранньому етапі каолін для маси отримували з с. Федорівка Звягельського повіту (нині Новоград-Волинський район Житомирської обл.). Цим каоліном користувались й інші малі заводи Ємільчинської групи (Романівський, Ємільчинський) [6, с. 165], побудовані як садибні панські мануфактури [3, с. 103] князів Любомирських, Ілінських, Яблоновських. Вірогідно каолін для масового виробництва не очищували, якість виробів для заможних селян і міщан була дуже низька, як і ціна.

Можливими дідичами-засновниками старожили на 1932 р., зокрема, Розенфельд Мошко Іцкович, називали Бруцького, Рацибор(ов)ського чи Грушецького. Початково дерев'яна фабрика знаходилась в центрі містечка. Після пожежі на початку XX ст. виробництво перебувало у мурованому з цегли приміщенні. Устатковане воно було двома горнами та 50-ма верстатами [5, с. 157].

З останньої чверті XIX століття підприємство продукувало лише фаянс. Протягом 1878–1879 рр. Барашівським заводом управляв міщанин Ксаверій Шильке [5, с. 421]. В середині 1880-х рр. Бараші й інше фарфорове підприємство, розташоване поряд, за п'ять верст, у с. Крем'янка, знаходились в одній з форм господарювання (оренді?) чи власності (достеменно невідомо) у А. Гершфельда. Але заправляв у Барашах за контрактом Северин Шильке (від 1879 до початку 1900-х рр.).

Виробництво було досить невеликим, можливо працювало певною мірою і як малярня. Адже на три формувальники приходилося шість художників. З огляду на відомі ранні вироби з їх дещо «неохайним» декором, кількість живописців не впливала на якість оздоблення форм, що, судячи

з усього, виконувалось нашвидкоруч, з поспіхом. Гіпотетично майстри-самоуки могли розфарбувати ще білизну з Крем'янки, про виробництво у якій майже нічого не відомо.

Від 1884 р. на заводі у Барашах фігурувало 4 печі й 1 парова машина. На три формувальники в 1887 р. припадало шість живописців, загальна чисельність штату становила 34 особи. Тоді виробни не вирізнялися «чистотою» розпису й вишуканістю. Щорічно тоді випускалося посуду на 15 тис. крб. [5, с. 421–423].

Вважалося, що якість фабрикату напряму залежала від поганої глини, що видобувалася тут само на місці. Проте, невисока якість компенсувалася недорогою ціною, що дозволяло задовольнити потреби мешканців краю. Обсяги виробництва на той час за статистичними даними сягали 100000 штук виробів загальною сумою на 16 тис. крб. (випускався посуд). Готовий товар збувався у Києві, Житомирі, Кременчуці. Устаткування на той час складалося з парової машини на 16 кінських сил, парового млина та 4 печей. З 43 працівників 40 були євреями (згадувався німець і росіянин) [5, с. 421].

1898 р. за 47 співробітників виготовлялося продукції на суму близько 31 тис. крб., наступного року штат майже подвоївся (працювало 96 чоловік). Після доби С. Шильке виробництво придбав полковник Максимович. При ньому управителем значився пан Коленик. При Максимовичеві фабрика перебувала в оренді в тестя і зятя власника — Абрама Карант і Міхеля Кушнірський, прізвища яких нам відомі за клеймами підприємства. За даними польових досліджень членів експедиції під проводом проф. О. Оглобліна 1932 р. у Максимовича нібито виміняла виробництво на маєток на Чернігівщині жінка пана Небери. При останньому управителем був Симонович [5, с. 157].

З 1900-х рр. завод був зданий в оренду Абраму Каранту і Міхелю Кушнірському, потужності постійно нарощувалися. На початку XX ст. підприємство було продане як нерентабельне. 1904 р. Барашівським заводом володів Неберо. На 1905 р. обсяг випуску продукції при 30 робітниках до-

Чайник (експортний варіант), Бараші. Фарфор. Кінець XIX ст. — перша третина XX ст. Привезений з Австрії до України. Приватне зібрання. Фарфор, розпис.

ходив до 25000 крб. За 4 роки при Неберо штат зріс утричі, збут до 60000 крб. [6, с. 172–173].

На 1909 р. власник підприємства змінився (ним стала Раїса Захарівна Максимович), орендарі лишилися тими самими. Інформацію про професійний штат майстрів уточнювала експедиційна група науковців та аспірантів під проводом проф. О. Оглобліна, яка у польових умовах досліджувала дані місцевих мешканців. У її складі значилися: керівник польової групи, вчений секретар В. Н. Пилипенко (зав. кас. Історії побуту), Ф. І. Демидчук (зав. від. соц. буд. В.І.М.), М. П. Галушенко (м.н.с. В.І.М.), і три аспіранти В.І.М. — Я. К. Граніт, І. В. Бондар, Ф. Я. Кольченко; геолог Г. А. Білецький [5, с. 471].

Від 1911 р. за 75 співробітників випускалося річної продукції на суму 59 788 крб. Тоді виробництво належало С. В. Симоновичу, за 150-ти робітників воно було устатковане 4-ма звичайними одноповерховими печами [5, с. 422]. На 1913 р. власником значився В. Г. Мжаванадзе. У цей час підприємство устатковане чотирма простими одноповерховими дров'яними горнами. Після Першої світової війни й 1917–1919 рр. мало місце епізодичне виготовлення посуду в Барашах.

За даними експедиції О. Оглобліна на 1924 р. від Барашівського фарфоро-фаянсового заводу не лишилось і сліду, оскільки будівлі знищила пожежа [5, с. 157]. До поч. 1930-х рр., імові-

но, вціліла піч і періодично відбувався так званий «хатній» випал. Або майстри розписували раніше випалену фарфорову білизну. Вироби від цього останнього періоду зберігаються у фондах НМУНДМ.

Мистецька частина виробництва почала активно розвиватися в останні двадцять років XIX століття. З приходом у 1880-х рр. городницького модельмайстра Мейера значно підвищилася якість продукції. Було запроваджено випуск специфічно фарфорових відомих фасонів чайників «Рафаель», «Англійський манжет», чашок «Берлінська», «Варшавське горня», молочників «Конде» і «Бельгійський». Ці форми активно впроваджувались у цей час на інших знаних виробництвах тонкокерамічної галузі Волині — Баранівському, Довбиському та ін. Оскільки на заводі працювали здебільшого євреї, вироби часто прикрашалися написами на їдиші.

Асортимент складався із чайників (Іл. 3–4), чашок, блюдець, сподок, тарілочок, салатників, верхківниць, туалетних флаконів (Іл. 2), ваз, вазонів, сільничок, хрінниць, кухликів, ринок, молочників, умивальників [5, с. 157]. тощо. Цікавою формою був фасон салатника, що вирізнявся рифленням та фігурними вінцями (штибу креспіни). Розпис виконувався або у стриманій манері, близькій городницьким виробам, або у подібній до трактирного посуду. Деякі твори доповнюва-

Флакони з накривкою, прикрашені квітковим розписом, Бараші, кін. XIX ст. Збірка Луцького краєзнавчого музею. Фарфор, розпис, золочення

лися монограмами, написами на юдейській мові.

У період модерну на підприємстві панувало виробництво посуду з надмірним членуванням пластичних деталей, оздоблень рельєфними завитками. Замовляли в цей час дуже активно посуд фабрики, як з Києва, так і з Варшави. Судячи з того, що готова продукція потрапляла також до родин окремих австрійських підданих, онуки яких потім привезли її до України, можна стверджувати, що попит на чайний посуд Барашів існував на і за межами Російської імперії.

На початку століття чисельність співробітників виробництва сягала двохста, в основному це було місцеве населення єврейського штетлу. Враховуючи на відкриття за страхові гроші від 1905 р. А. Карантом і М. Кушнірським нового виробництва в Олевську, з часом більшість кваліфікованого штату було забрано туди. Поступово Міхель Кушнірський до 1909 року звів нове підприємство фарфору, на новозбудованій залізничній гілці від Києва до Ковеля, і частина штату працювала для обох означених виробництв [7].

Крім М. І. Розенфельда (від 1910-х рр.), на Олевському фарфоровому заводі відомим майстром також був Сондлер Арон Войнович (Іванович), але його зв'язок із Барашами поки ніякими документами не підтверджений. В свою чергу, низка майстрів із Олевська та Барашів на початку XX

століття переїхала до Коростеня і складала кістяк першого творчого штату фахівців.

Відомо, приміром, що з Барашів були родом відомі коростенські майстри 1910-х — 1940-х рр. Мойсей Йосипович Мардерер, 1798 р.н., і Барішман Цаль (Цале) Йосифович, 1887 р.н., який пройшов вишкіл у відомого довбиського майстра Станіслава Кшичківського. Останній також від початку XX ст. працював у Коростені, куди привіз з Довбиша плеяду майстрів-живописців з євреїв — Стефана Жура(ко)вського, Стефана Роговського і згаданого Цале Барішмана (власниками і Довбиського і Коростенського фарфорового заводів були брати Пржибильські) [8, с. 189, 368, 382].

Відомий художник підприємства М. І. Розенфельд (на 1932 р. його вік становив 38 років, тобто бл. 1894 р.н.) працював на Барашах упродовж 12 років у малярському цеху, штат якого налічував від 25 до 30 осіб живописців. У середньому при 12-годинному робочому дні оплата на місяць, що залежала від кількості розписаних виробів, становила 50 крб. на місяць [5, с. 158].

Горни опалювались дровами. В останній час, крім 3-х муфлів, підприємство було устатковане 4-ма печами, з яких дві — для обпалу посуду французького типу (цебто двоверхові), а дві — руського (швидше за все, малися на увазі опалювальні печі). Інгредієнти маси заготовлялися неподалік. Каолінова глина — біля с. Киянка, шпат — у с. Симонов. Фарбу спочатку закупували за кордоном, а потім за однією з версій директор Гахмил Меламед налагодив виготовлення фарб при фабриці (вочевидь, після початку діяльності Київської лабораторії фарб 1926 р.) [5, с. 158].

1932 р. співробітникам експедиції О. Оглобліна вдалося закупити у Гехта Мойши Янкельовича, 50-ти років, що працював на заводі з 1911 р. до часу його закриття, 4 предмети. Зокрема, «водний чайник», який він розписував власноруч для себе особисто, із літерами «Д. Р.» (Дора Розенфельд або інакше Двера Розенфельд). Крім того, набір письмовий з орлом. Ця не розписана річ була виконана формувальником, що 40 років

працював на заводі — Хазеном Нахманом Юдковим для фабриканта Максимовича. Подібний предмет на продаж було виготовляти не вигідно. Нахман також був автором форми вазону в розписі кузнецовського маляра Людвіга (німця) та свічника, в оздобленні Гехта [5, с. 243].

Тоді ж від Розенфельда було придбано барашівські 1) розписане ним власноруч блюдце та 2) чайник в розписі живописця-росіянина. Кілька речей він подарував для Всеукраїнського історичного музею ім. Т. Шевченка (В.І.М.): особисто розписаний молочник та оздоблений живописом майстром В. Школьніком вазон і свічник з літерами «Х.С.Ш.» («Хая Сура Школьник» — ініціали імені його дружини). За розпис пари таких свічників у свій час на заводі малярам платили по 5 крб., а вазонів — по 10 [5, с. 243–244].

Гер(шу) Лейбович Крамриш тоді ж подарував заводські масничку й грушовидний чайник у власноручному розписі. Крім того, блюдце у розписі В. Школьника (в свій час за дюжину таких він отримував 1 крб.), чашка, розписана, із датою «1892 р.» на дні, орієнтовна вартість роботи — 1,5 крб. Не дивлячись на свідчення означених майстрів про походження речей, закупівельна комісія дещо сумнівалася в атрибуції окремих з них [5, с. 243–244].

Зважаючи на можливість обстеження документів означених працівників, співробітники експедиції також занотували інформацію про штамп на паперах «Барашівський фарфоровий завод Сергія Васильовича Симоновича» 1.01.1912 р., а також відтиск овальної печатки із написом: «Контора Барашевського фарфоро-фаянсового заводу Р. З. Максимович» (рос.), що підтверджувало вище наведені дані про власників, орендарів, суборендарів та управителів виробництва [5, с. 243–244].

Загалом, члени експедиції 1932 р. дещо плутались із датами, обмежуючи роки існування виробництва у Барашах 1854–1911 рр. [5, с. 421] і пов'язували його заснування із поміщиком Раціборовським. Загальна кількість виробів Барашівського фарфоро-фаянсового заводу, набута експедицією 1932 р. виглядала наступним чи-

Фото колишніх робітників Барашівського фарфоро-фаянсового заводу, 1932 р.(?)

ном: три вазони на підставках, письмовий набір із накривкою у вигляді орла, свічник, масничка у вигляді груші, маленький чайник без накривки, такий само чайник з відбитою ручкою, маленький чайник з розписом із пастухом, чайник «трактирний» з літерами «Д.Р.», 2 блюдця чайних, чашка велика вищерблена, попільничка в свічнику для сірників, 2 свічники, один з яких складався із трьох окремих кавалків, молочник [5, с. 489].

Означений перелік виробів розширює уявлення про відомі форми виробництва у Барашах. Особливо цікавою є інформація про свічник із попільничкою для сірників, практично не представлений в асортименті інших заводів.

Висновки з даного дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямі. Отже, завдячуючи новим даним з експедиції під проводом проф. О. Оглобліна 1932 р. по Правобережному Поліссю, вдалося встановити специфіку технологій та устаткування Барашівського фарфоро-фаянсового заводу, дійсний асортимент підприємства, імена окремих майстрів. Ця інформація суттєво розширила уявлення про фабрику означеного виробництва у другій половині XIX — першій третині XX століть. Окремі артефакти, виявлені у державних музейних і приватних збірках, дозволили переосмислити значення формотворення і декорування виробів на цьому підприємстві, і співставити їх із досягнен-

нями таких вітчизняних брендів, як Баранівка, Романів, Довбиш тощо. Судячи з переліку названих імен, саме колишні майстри Барашівського фарфоро-фаянсового заводу (художники-живописці М. І. Розенфельд, Г. А. Крамриш, М. Я. Гехт, формувальник Х. Н. Юдков,) могли бути задокументовані на світліні з експедиції під проводом О. Оглобліна 1932 р.

Література

1. Долинський Л. В., Мусієнко П. Н. Фарфор, фаянс // Історія українського мистецтва. В 6-ти т. Т. 4. / під ред. М. П. Бажана. Кн. друга / відп. ред. В. І. Касіян. К., 1970. С. 352.
2. Долинський Л. В. Український художній фарфор. К.: Вид-во АН УРСР, 1963. С. 33.
3. Матеріали спецкомісії, надруковані як історія підприємств галузі для внутрішнього користування у вигляді нарисів Київфарфорфаянстресту 1927 року цілком зберігаються при Баранівському фарфоровому заводі. Машинопис. 118 с. вихідної нумерації (аркуші з історії Баранівки вирвані). С.103.
4. Нариси з історії декоративно-прикладного мистецтва / під ред. П. М. Жолтовського, Ю. П. Лашука, О. О. Чарновського. Відп. ред. Я. П. Запаско. Львів: Вид-во Львівського університету, 1969. С. 91.
5. Науковий архів Інституту археології НАН України. Ф. ІІМК. Нариси з історії фабрик та заводів Правобережного Полісся. Експедиція на фарфоро-фаянсові заводи України 1932 р. [під проводом проф. О. Оглобліна]. Порцеляно-фаянсова промисловість. Звіт експедиції для дослідження історії промисловості України. 1932 р. На 496 арк. + додатки. Арк. 155–158, 243–244, 421–422, 471, 489.
6. Петрякова Ф. С. Украинский художественный фарфор (Конец XVIII — начало XX ст.). К.: Наук. думка, 1985. С. 165.
7. Школьна О. Маловідомі заводи фаянсу і фарфору в с. Барашах, Крем'янці й Олевську (нині Ємільчинського [та Олевського] р-ну Житомирської області) наприкінці XIX — на поч. XX ст. // П'ятнадцять Сумцовських читання : зб. матеріалів наук. конф., присв. 155 річниці з дня народж. укр. вченого, ак. АН України М. Ф. Сумцова, 17 квітня 2009 р. Харків: Оригінал, 2009. С. 105–108.
8. Школьна О. Фарфор-фаянс України: інфраструктура галузі, промислова та економічна політика, організаційно-творчі процеси. Кн. 2. Частина 1. Фарфор-фаянс України. Історія виробництва. Таблиці. Реєстр імен провідних майстрів галузі. К.: День Печати, 2013. 400 с.: іл.

References

1. Dolyns'kyi L. V., Musiyenko P. N. Farfor, fayans [Dolinsky L.V., Musienko P. N. Porcelain, faience] // Istorija ukrajyns'koho mystetstva. V 6-ty t. T. 4. [History of Ukrainian Art. In 6 volumes, V. 4.] / pid red. M. P. Bazhana. Kn. druha / vidp. red. V. I. Kasiyan. K., 1970. S. 352.
2. Dolyns'kyi L. V. Ukrayins'kyi khudozhnyi farfor. [Dolinsky L. V. Ukrainian art porcelain.] K.: Vyd-vo AN URSR, 1963. S. 33.
3. Materialy spetskomisiji, nadrukovani yak istoriya pidpryemstv haluzi dlya vnutrishn'oho korystuvannya u vyhlyadi narysiv Kyivfarforfayanstrestu 1927 roku tsilkom zberihayut'sya pry Baranivs'komu farforovomu zavodi. Mashynopys. 118 s. vykhidnoyi numeratsiyi (arkushi z istoriyi Baranivky vyrvani). [The materials of the special committee, printed as the history of the enterprises of the industry for internal use in the form of essays for Kyivfarforfayanstrast in 1927, are fully preserved at the Baranovsky Porcelain Factory. Typescript. 118 p. of original numbering (sheets from Baranovsky's history are torn off).] S.103.
4. Narys z istoriyi dekoratyvno-prykladnoho mystetstva [Essays on the history of decorative and applied art] / pid red. P. M. Zholtovs'koho, Yu. P. Lashchuka, O. O. Charnovs'koho. Vidp. red. Ya. P. Zapasko. L'viv: Vyd-vo L'vivs'koho universytetu, 1969. S. 91.

5. Naukovyy arkhiv Instytutu arkeolohiyi NAN Ukrayiny. F. IIMK. Narys z istoriyi fabryk ta zavodiv Pravoberezhnoho Polissya. Ekspedytsiya na farforo-fayansovi zavody Ukrayiny 1932 r. [pid provodom prof. O. Ohloblina]. Portseljano-fajansova promyslovist'. Zvit ekspedytsiyi dlya doslidzhennya istoriyi promyslovosti Ukrayiny. [Scientific archive of the Institute of Archeology of the NAS of Ukraine. F. IIMK Essays on the history of factories of the Right Bank Polissya. Expedition to porcelain and faience factories of Ukraine in 1932 [under the direction of prof. O. Ogloblin]. Porcelain and faience industry. The expedition report for the study of the history of industry in Ukraine.] 1932 r. Na 496 ark. + dodatky. Ark. 155–158, 243–244, 421–422, 471, 489.
6. Petryakova F. S. Ukrainiyi hudozhestvennyy farfor (Konets XVIII — nachalo XX st.). [Petryakova F. S. Ukrainian artistic porcelain (end of the XVIII — beginning of the XX century).] K.: Nauk. dumka, 1985. S. 165.
7. Shkol'na O. Malovidomi zavody fayansu i farforu v s. Barashakh, Krem'yantsi y Olevs'ku (nyni Yemyl'chyns'koho [ta Olevs'koho] r-nu Zhytomyrs'koyi oblasti) naprykintsi XIX — na poch. XX st. [Shkolna O. Little-known factories of faience and porcelain in the village Barashakh, Kremiansy and Olevsk (now Emilchinsky [and Olevsky] district of Zhytomyr region) at the end of the XIX century — at the beginning of the XX century] / Ol'ha Shkol'na // P'yatnadtsyati Sumtsovs'ki chytannya : zb. materialiv nauk. konf., prysv. 155 richnytsi z dnya narodzh. ukr. vchenoho, ak. AN Ukrayiny M. F. Sumtsova, 17 kvitnya 2009 r. Kharkiv: Oryhinal, 2009. S. 105–108.
8. Shkol'na O. Farfor-fayans Ukrayiny: infrastruktura haluzi, promyslova ta ekonomichna polityka, orhanizatsiyno-tvorchi protsesy. Kn. 2. Chastyna 1. Farfor-fayans Ukrayiny. Istoriya vyrobnystv. Tablytsi. Reyestr imen providnykh maystriv haluzi. [Shkolna O. Porcelain-faience of Ukraine: industry's infrastructure, industrial and economic policy, organizational and creative processes. Book 2. Part 1. Porcelain faience of Ukraine. History of productions. Tables. Register of names of the leading masters of the industry.] K.: Den' Pechaty, 2013. 400 s.: il.

Школьная Е. В. Новые данные относительно деятельности Барашивского фарфоро-фаянсового завода

Аннотация. Статья посвящена вопросу деятельности Барашивского фарфоро-фаянсового завода на Волини. Рассмотрены этапы работы, специфика производственного оборудования, упомянуты имена мастеров, введен в научное обращение ассортимент изделий. Отдельно уделено внимание вопросам сбыта и ареала бытования продукции данного производства, которая распространялась по территориям этнических Украины, России, Польши, Австро-Венгрии.

Ключевые слова: Бараша, фарфор, фаянс, Украина, XIX–XX столетие.

Shkolna O. V. New records on the activities of the Barashi Porcelain and Faience Factory

Summary. The article is devoted to the issue of the activity of the Barashi Porcelain and Faience Factory in Volyn. The stages of work, the specifics of the production equipment are considered, the names of masters are mentioned, the assortment of products is introduced into scientific circulation. The attention is paid separately to sales and areas of existence of products that had been produced. They were distributed in the territories of the eminent Ukraine, Russia, Poland and Austria-Hungary.

Keywords: Barashi, porcelain, faience, Ukraine, XIX–XX century.